

Weigering om een Europees aanhoudingsbevel ten uitvoer te leggen: advocaat-generaal Rantos verduidelijkt de criteria aan de hand waarvan een uitvoerende rechterlijke autoriteit het gevaar van eventuele inmenging van de uitvoerende macht in de zaken van de gezochte personen kan beoordelen

Twijfel over de daadwerkelijke invloed van de deelname van onregelmatig benoemde rechters aan het proces volstaat niet om aan te tonen dat er daadwerkelijk sprake is van gevaar voor schending van het grondrecht van de gezochte persoon op een onafhankelijk gerecht

In zaak C-562/21 PPU heeft een Poolse rechterlijke autoriteit een Europees aanhoudingsbevel (EAB) uitgevaardigd tegen X, een Pools onderdaan, met het oog op diens aanhouding en overlevering aan deze autoriteit met het oog op de uitvoering van een vrijheidsstraf. Deze straf is bij onherroepelijk vonnis van 30 juni 2020 opgelegd wegens bedreiging met geweld en omdat de betrokkene met geweld of onder bedreiging met geweld een ander had gedwongen om iets te doen.

In zaak C-563/21 PPU hebben Poolse rechterlijke autoriteiten zes EAB's uitgevaardigd tegen Y, een Pools onderdaan, met het oog op diens aanhouding en overlevering aan deze rechterlijke instanties. Twee EAB's zijn uitgevaardigd met het oog op uitvoering van vrijheidsbenemende straffen en de overige vier EAB's zijn uitgevaardigd met het oog op strafvervolging wegens meerdere strafbare feiten, waaronder oplichting.

De betrokkenen verzetten zich tegen hun overlevering en zijn in afwachting van de beslissing daarover in voorlopige hechtenis geplaatst.

Deze zaken zijn voorgelegd aan de rechtbank Amsterdam (Nederland), die het Hof vraagt of zij ingevolge de in de arresten Minister for Justice and Equality¹ en Openbaar Ministerie² ontwikkelde beginselen van de overlevering van de gezochte personen dient af te zien.

In zijn conclusie van vandaag herinnert advocaat-generaal Athanasios Rantos er allereerst aan dat de uitvoerende rechterlijke autoriteiten in beginsel slechts kunnen weigeren om een EAB ten uitvoer te leggen op basis van de gronden die limitatief zijn opgesomd in het kaderbesluit betreffende het EAB³ of, volgens vaste rechtspraak van het Hof, in „uitzonderlijke omstandigheden” waarvan de ernst ertoe noopt beperkingen te stellen aan de beginselen van wederzijdse erkenning en wederzijds vertrouwen tussen lidstaten, waarop de justitiële samenwerking in strafzaken is gestoeld.

Vervolgens wijst de advocaat-generaal erop dat het Hof, om na te gaan of er sprake is van deze uitzonderlijke omstandigheden, waaronder schending van bepaalde in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”) verankerde grondrechten, een

¹ Arrest van 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality ([C-216/18 PPU](#)); zie ook PC nr. [113/18](#).

² Arrest van 17 december 2020 Openbaar Ministerie (Onafhankelijkheid van de uitvaardigende rechterlijke autoriteit) ([C-354/20 PPU](#) en [C-412/20 PPU](#)); zie ook PC nr. [164/20](#).

³ Kaderbesluit 2002/584/JAI van de Raad van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (PB 2002, L 190, blz. 1), zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299/JBZ van de Raad van 26 februari 2009 (PB 2009, L 81, blz. 24).

„tweestappentoets“⁴ heeft geïntroduceerd.⁵ De rechtbank Amsterdam heeft opgemerkt dat de structurele of fundamentele gebreken die in de uitvaardigende lidstaat een aantasting opleveren van het grondrecht op een gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld, voornamelijk het gevolg zijn van een onregelmatigheid in de benoemingen van leden van de rechterlijke macht. Volgens de advocaat-generaal moet in het kader van de tweede stap van de toets in de hoofdgedingen worden nagegaan of de uitvoerende macht⁶, rekening houdend met de relevante criteria, een belang heeft bij de situatie van de gezochte personen dat verder gaat dan de concrete elementen van de vermeende strafbare feiten en deze personen blootstelt aan het gevaar dat hun zaak niet onpartijdig wordt behandeld.

De advocaat-generaal onderzoekt de situatie waarin sprake is van onregelmatigheden of van een reëel gevaar van onregelmatigheden bij de benoeming van een of meer rechters die de zaak van de gezochte personen hebben behandeld of geacht worden hun zaak te behandelen. Hij benadrukt in dat verband dat twijfel bij de uitvoerende rechterlijke autoriteit over de reële invloed van de (daadwerkelijke of waarschijnlijke) deelname van onregelmatig benoemde rechters op zich niet volstaat om aan te tonen dat er sprake is van een reëel gevaar van schending van het grondrecht van de gezochte persoon op een onpartijdig gerecht, en dus om een eventuele weigering tot tenuitvoerlegging van het EAB door deze autoriteit te rechtvaardigen. Volgens de advocaat-generaal **is het aan de gezochte persoon om de verwijzende rechter elementen te verschaffen waaruit blijkt dat de rechters die deelnemen of waarschijnlijk zullen deelnemen aan zijn berechting behoren tot de rechters die volgens de omstreden hervormingen zijn benoemd of dat de uitvaardigende rechterlijke autoriteit zelf niet onafhankelijk is van de uitvoerende macht. Verder moet hij de redenen aanvoeren waarom hij meent dat een dergelijke situatie negatieve gevolgen kan hebben voor zijn eigen zaak**, gelet op de relevante omstandigheden die zijn persoonlijke situatie betreffen, de aard van de desbetreffende strafbare feiten en de feitelijke context die ten grondslag ligt aan het EAB. Dergelijke elementen zullen normaliter volstaan om de uitvoerende rechterlijke autoriteit ertoe te brengen om van de overlevering van deze persoon af te zien, tenzij de uitvaardigende rechterlijke autoriteit zelf met betrekking tot de behandeling die hem na zijn overlevering ten deel zal vallen concrete garanties biedt of concrete toezeggingen doet die elke twijfel over de door deze persoon genoemde gevaren kunnen wegnemen.⁷

⁴ In de eerste stap moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit het reële gevaar van schending van de grondrechten beoordelen in het licht van de algemene situatie in de uitvaardigende lidstaat; in de tweede stap moet deze autoriteit concreet en nauwkeurig nagaan of er, gelet op de omstandigheden van de zaak, sprake is van een reëel gevaar dat een grondrecht van de gezochte persoon zal worden geschonden.

⁵ Arrest van 5 april 2016, Aranyosi en Căldăraru ([C-404/15 PPU](#) en [C-659/15 PPU](#)); zie ook PC [36/16](#).

⁶ Gelet op het feit dat het Hof in zijn rechtspraak over de onafhankelijkheid van het Poolse gerechtelijk apparaat in wezen heeft geoordeeld dat Polen door de omstreden hervormingen de uitvoerende macht de mogelijkheid heeft geboden om een doorslaggevende invloed uit te oefenen op de benoeming van rechters en op hun tuchtregeling.

⁷ De advocaat-generaal herinnert er bovendien aan dat de Trybunał Konstytucyjny (grondwettelijk hof, Polen) in wezen heeft geoordeeld dat sommige fundamentele bepalingen van het Unierecht (namelijk artikel 1, eerste alinea, VEU, artikel 2 VEU, artikel 4, lid 3, VEU en artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU), met name voor zover zij het beginsel van de voorrang van het Unierecht bevestigen, in strijd zijn met sommige fundamentele bepalingen van de Poolse grondwet, en heeft verklaard bijgevolg niet uit te sluiten dat het voortaan zijn bevoegdheid zal aanwenden om de arresten van het Hof van Justitie rechtstreeks te onderwerpen aan een grondwettigheidstoets en om vast te stellen dat deze arresten buiten toepassing blijven binnen de Poolse rechtsorde. Volgens de advocaat-generaal worden de toepasselijkheid van sommige fundamentele bepalingen van het VEU in deze lidstaat alsmede de primaire rol van het Hof om overeenkomstig artikel 19, lid 1, VEU de eerbiediging van het recht te verzekeren bij de uitlegging en toepassing van de Verdragen – waaronder de omstreden kwestie van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, een van de fundamentele kenmerken van de rechtsstaat – in dit arrest ter discussie gesteld. Volgens de advocaat-generaal zou dit arrest met name kunnen meebrengen dat het onmogelijk wordt de beginselen van voorrang en rechtstreekse werking van het Unierecht toe te passen ter ondervanging van het ontbreken van een doeltreffende voorziening in rechte in de nationale wetgeving die particulieren – met inbegrip van overgeleverde personen – kan beschermen tegen eventuele schendingen van hun recht op een eerlijk proces. Derhalve zouden de gevolgen van dit arrest kunnen meespelen bij de beoordeling van het concrete gevaar dat het recht van gezochte personen op een eerlijk proces na hun overlevering wordt geschonden, met name omdat dat arrest eraan in de weg staat dat het ontbreken van een rechtsmiddel (wraking, hoger beroep, enz.) waarmee kan worden opgekomen tegen de onregelmatige benoeming van rechters die betrokken zijn bij de procedures waaraan de gezochte personen zullen worden onderworpen, wordt ondervangen. Het is aan de rechtbank Amsterdam om dit na te gaan wanneer de betrokken personen daarover gegevens verstrekken.

Bijgevolg moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit die heeft te beslissen over de overlevering van een persoon tegen wie een EAB is uitgevaardigd met het oog op uitvoering van een vrijheidsbenemende straf of strafvervolgning, **wanneer zij over gegevens beschikt die erop wijzen dat er een reëel gevaar is dat het door het Handvest gewaarborgde grondrecht op een eerlijk proces zal worden geschonden** wegens structurele of fundamentele gebreken die de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht van de uitvaardigende lidstaat aantasten, **concreet en nauwkeurig nagaan of er**, gelet op de persoonlijke situatie van de betrokkene, de aard van het strafbare feit waarvoor hij wordt vervolgd en de feitelijke context die aan het EAB ten grondslag liggen, en rekening houdend met de inlichtingen die de uitvaardigende lidstaat heeft verstrekt, **zwaarwegende en op feiten berustende gronden bestaan om aan te nemen dat deze persoon een dergelijk gevaar zal lopen indien hij aan die lidstaat wordt overgeleverd.**

Het feit dat er een reëel gevaar is dat de betrokkene na zijn overlevering wordt berecht door een gerecht dat niet vooraf bij wet is ingesteld, of dat het niet mogelijk is om de samenstelling vast te stellen van de rechterlijke instanties die hem zullen berechten, en dat er geen doeltreffende voorziening in rechte is om de rechtsgeldigheid van de benoeming van de betrokken rechters te betwisten, ontslaat de rechtbank Amsterdam niet van de verplichting om het concrete gevaar van schending van het recht op een eerlijk proces van deze persoon te beoordelen.

De rechtbank Amsterdam moet in het bijzonder nagaan of de gezochte persoon na zijn overlevering het gevaar loopt dat zijn recht op een eerlijk proces wordt aangetast door inmenging van de uitvoerende macht in de bevoegde rechterlijke instanties, gelet op het mogelijke ontbreken van enige doeltreffende voorziening in rechte om te kunnen opkomen tegen de onrechtmatige benoeming van de rechter of rechters die zijn zaak hebben behandeld of bevoegd zijn daarvan kennis te nemen, en gelet op de rechtspraak van het Poolse grondwettelijk hof die de voorrang van het Unierecht in twijfel trekt en deze lacune derhalve niet kan ondervangen.

NOTA BENE: De conclusie van de advocaat-generaal bindt het Hof van Justitie niet. De advocaten-generaal hebben tot taak, in volledige onafhankelijkheid het Hof een juridische oplossing te bieden voor het concrete geschil. De rechters van het Hof beginnen vandaag met de beraadslagingen over het arrest, dat op een latere datum zal worden gewezen.

NOTA BENE: De prejudiciële verwijzing biedt de rechterlijke instanties van de lidstaten de mogelijkheid, in het kader van een bij hen aanhangig geding aan het Hof vragen te stellen over de uitlegging van het recht van de Unie of over de geldigheid van een handeling van de Unie. Het Hof beslecht het nationale geding niet. De nationale rechterlijke instantie dient het geding af te doen overeenkomstig de beslissing van het Hof. Deze beslissing bindt op dezelfde wijze de andere nationale rechterlijke instanties die kennis dienen te nemen van een soortgelijk probleem.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De [volledige tekst](#) wordt gepubliceerd op de website CURIA op de dag waarop de conclusie wordt genomen.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170